

**Jaana Kettunen
Raimo Vuorinen**

eVOKES

Valtakunnallinen ohjausalan osaamiskeskus

**Alueellisen elinikäisen
ohjauksen kehittäminen
- viestintä ja jatkuva oppiminen**

Valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskuksen
työpapereita 4

Alueellisen elinikäisen ohjauksen kehittäminen – viestintä ja jatkuva oppiminen

Jaana Kettunen
Raimo Vuorinen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS

© Kirjoittajat, Valtakunnallinen ohjausalan osaamiskeskus ja Koulutuksen tutkimuslaitos

Kansi: Martti Minkkinen

ISSN 1799-9014 (verkkoj.)

ISBN 978-951-39-7425-1 (verkkoj.)

Jyväskylä 2018

Sisältö

1. ELINIKÄISEN OHJAUKSEN ALUEELLINEN KOORDINAATIOTOIMINTA	5
2. SEURANTATUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET	9
2.1. Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen.....	9
2.2. Aineisto	12
2.3. Menetelmät ja tarkastelukohteet.....	13
3. ALUEELLISEN ELINIKÄISEN OHJAUKSEN (TNO-PALVELUJEN) KEHITTÄMINEN – VIESTINTÄ JA JATKUVA OPPIMINEN	15
3.1. Yhteenveto ELO-ryhmien toiminnasta	15
3.2. Monikanavaisten TNO-palvelujen kehittämistyön tukeminen.....	16
3.3. Yhteistyörakenteet, alueellisten resurssien kartoittaminen, työnjako ja palvelujen saatavuus.....	17
3.4. Ohjausosaamisen kehittäminen	18
4. ELO-RYHMIEN KÄSITYKSIÄ ELINIKÄISEN OHJAUKSEN ALUEELLISESTA KEHITTÄMISESTÄ.....	20
4.1. Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen on sopimuksen suuntaisena toteuttamista.....	21
4.2. Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen on seuranta ja vaikuttamista	23
4.3. Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen on aktiivista osallistumista ja osallistamista.....	24
4.4. Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen on systemaattista kehittämistä	26
4.5. Yhteenvetona.....	27
5. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	29
Lähteet	32

Tiivistelmä

Raportissa jatketaan aiemmin aloitettua elinikäisen ohjauksen alueellisen koordinaation tarkastelua. Empiirinen aineisto koostuu kyselyaineistosta, johon ovat vastanneet alueelliset ryhmät. Aineiston perusteella ELO-ryhmien toiminta näyttää kokonaisuutena vakiintuneen alueilla ja ryhmien edustajat ovat sitoutuneita alueellisen toiminnan kehittämiseen. Keskeisenä haasteena on ELO-ryhmien erilaiset toimintaedellytykset alueilla ja ohjaushenkilöstön täydennyskoulutuksen kansallinen koordinaatio. Haasteena on alueellisen ohjauksen yhteistyön koordinaatio tulevan maakuntauudistuksen edetessä, ja osa ryhmistä on jo integroinut ohjauksen yhteistyön kehittämisen valmiilla oleviin hallintorakenteisiin. Aineiston perusteella näyttää, että on tarve valtakunnalliselle kokoavalle yhteistyölle tieto- ja viestintäteknologian käytön kehittämiseksi sekä asiakastyössä, tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen kokonaisuuden mallintamisessa ja toiminnan kehittävässä arvioinnissa

Asiasanat: elinikäinen ohjaus, aluekehittäminen, arviointi

1. Elinikäisen ohjauksen alueellinen koordinaatiotoiminta

Euroopan unionin neuvosto (2004, 2008) on määritellyt elinikäisen ohjauksen jatkuvaksi prosessiksi, jonka avulla kaikenikäiset kansalaiset pystyvät missä tahansa elämänvaiheessa tunnistamaan valmiutensa, taitonsa ja kiinnostuksensa, tekemään mielekkäitä koulutukseen ja ammattiin liittyviä päätöksiä sekä hallitsemaan yksilöllistä kehityskaartaan koulutuksessa, työssä ja muissa ympäristöissä. Ohjaus käsittää yksilöllisiä tai ryhmässä toteutettavia toimia (tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja, TNO-palveluja), jotka koskevat tietojen ja neuvonjen antamista, taitojen arviointia, tukea sekä päätöksenteko- ja urasuunnittelutaitojen oppimista.

Elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikka ja hallinnollinen vastuu jakautuvat useamman ministeriön alaisuuteen kansallisesti ja alueellisesti. Nämä ministeriöt hoitavat yleensä perusopetukseen, korkeakoulutukseen ja tutkimukseen, ammatilliseen koulutukseen, työllisyyteen sekä nuoriso- ja sosiaalipalveluihin liittyviä asioita. Euroopan unionin neuvosto (2004, 2008) esitti, että ohjauspalveluja voidaan tehostaa monihallinnollisella yhteistyöllä, ja useissa jäsenmaissa on perustettu elinikäisen ohjauksen kansallisia neuvostoja tai foorumeita ja/tai yhteishallintoyksiköitä tai -valiokuntia, joiden tarkoitus on varmistaa elinikäisen ohjauksen koordinointi ja yhteistoiminta sekä politiikan että hallinnon näkökulmasta.

Suomessa ohjauspalvelujen yhteistyötä on tehty valtakunnallisissa työryhmissä vuosikymmenten ajan. Aikaisempaan yhteistyöhön perustuen opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö asettivat 1.9.2010 Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän, jonka tehtävänä on tukea ja edistää kansallista, alueellista ja paikallista tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittämistyötä sekä vahvistaa hallinnonalojen ja eri toimijoiden yhteistyötä (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2011). Väli raportissaan työryhmä yksilöi keskeisimmät kansalliset kehittämiskohteet ja viisi strategista tavoitetta tarvittavine kehittämistoimenpiteineen. Työryhmän mukaan kasvavaan ja monimuotoistuvaan ohjaustarpeeseen vastaaminen ja elinikäisen ohjauksen näkökulman vahvistaminen edellyttävät useiden sidosryhmien panostusta tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen suunnitteluun ja toteutukseen. Työryhmä ehdotti, että

”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten roolia ohjauspalvelujen alueellisessa järjestämisessä vahvistetaan. ELYjen strategia-asiakirjaan ja strategiaan tulossopimuksiin sisällytetään seuraava tehtävä: ”Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus vastaa alueellisten elinikäisen ohjaukseen liittyvien palvelujen koordinoinnista ja palvelujen saatavuuden varmistamisesta yhteistyössä työelämän edustajien kanssa ja koordinoi ohjaukseen liittyvää täydennyskoulutusta alueellaan. Koulutusta tulee tarjota laaja-alaisesti siten, että se kattaa opetus-, nuoriso-, sosiaali- ja

terveystoimen ja työhallinnon sekä nuorille ohjauspalveluja tuottavat yhteisöt”. Toiminnan vaikuttavuudelle asetetaan indikaattorimuotoiset tulostavoitteet. Ruotsinkielisten tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen alueellisesta koordinoinnista vastaa aluehallintovirastojen ruotsinkielinen opetustoimen yksikkö”.

Työ- ja elinkeinoministeriö sisällytti ELO-ryhmien perustamisen ELY-keskusten kanssa tehtyihin tulossopimuksiin, ja alueellisten ELO-ryhmien perustaminen käynnistyi vuoden 2013 alusta. ELY-keskusten edellytettiin kokoavan alueelliset verkostot ohjaus- ja neuvontapalveluiden koordinointiin, ja nimeävän niille vastuuhenkilöt. Lisäksi niiden vastuulla on saada aikaan alueelliset elinikäisen ohjauksen ohjaus- ja yhteistyöryhmät (alueelliset ELO-ryhmät), joissa ovat edustettuina mm: ELY-keskukset, TE-toimistot, aluehallintovirastot, oppilaitokset, kunnat ja muut mahdolliset tahot. Sopimusten mukaisesti ELY-keskukset laativat yhdessä alueellisten ohjaus- ja yhteistyöryhmien kanssa toimintasuunnitelmat, joissa tulee ottaa kantaa mm.:

- eri toimijoiden roolien määrittämiseen ohjauksen kentällä
- ohjaukseen liittyvän verkoston luomiseen ja sen toimintaan
- ohjausosaamiseen ja sen kehittämiseen verkostossa
- osallistuminen monikanavaisten neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittämiseen

(Laitinen, Nykänen & Sirviö, 2014)

ELO-ryhmät ovat raportoineet toiminnastaan tulossopimusten mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriölle. Lisäksi Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos on seurannut sekä ELO-ryhmien sisäistä kehittämistä että ryhmien toimintaa valtakunnallisesta näkökulmasta. Tutkimushankkeen ensimmäisessä raportissa tarkasteltiin alueellisen kehittämistoiminnan lähtökohtia, edellytyksiä ja ohjauspalvelujen saatavuutta (Saukkonen & Halmiala, 2015). Toinen raportti kuvasi alueellisten koordinaatiotoiminnan kohteita ja painotuksia sekä ryhmien muodostamia visioita omalle toiminnalleen (Saukkonen & Halmiala,

2016). Tässä seurantalutkimuksen kolmannessa raportissa tarkastelu kohdentuu elinikäisen ohjauksen alueelliseen kehittämistoimintaan.

2. Seurantatutkimuksen tausta ja tavoitteet

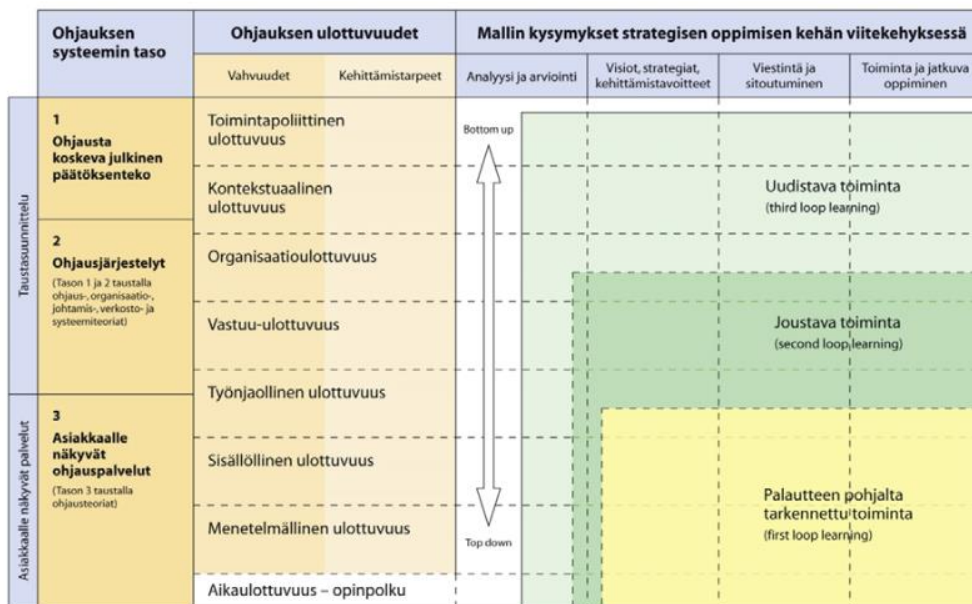
2.1. Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen

Seurantatutkimuksen teoreettisena jäsenyyksenä toimii verkostomaisesti tuotettujen ohjauspalvelujen malli, niin sanottu VOP-malli (kuvio 1) (Nykänen, Karjalainen, Vuorinen & Pöyliö, 2007). VOP-malli on empirian ja teorian vuoropuheluna rakennettu jäsenyys ohjauksen eri ulottuvuuksista sekä niihin liittyvistä kehittämiskysymyksistä. Siinä ohjausta tarkastellaan monitasoisena ja moni-ilmeisenä, erilaisia tavoitteita sisältävänä prosessina ja systeeminä, jonka toteuttamisesta vastaa moniammatillinen muuntuva verkosto. VOP-malli soveltuu eri organisaatioiden, alueiden ja kansalliseen elinikäisen ohjauksen suunnitteluun ja arviointiin.

Seurantatutkimuksen kannalta malli tarjoaa jäsenyyksen, jossa alueellisen ohjaustoiminnan kehittyminen voidaan nähdä alueellisen verkoston sisäisenä strategisena oppimisprosessina. Malliin sisältyy verkoston jäsenille suunnattuja kysymyksiä, joiden tehtävänä on syventää nelivaiheista strategiaprosessia 1) toiminnan nykytilan analyysi ja arviointi, 2) ohjauksen palvelujärjestelyjen visioiden, strategioiden ja kehittämistavoitteiden laatiminen, 3) viestinnän ja sitoutumisen tukeminen ja 4) toiminnan ja jatkuvan oppimisen varmistaminen. Täs-

sä tutkimuksessa kysymyksiä on muotoiltu ja tiivistetty edelleen eri vaiheiden aineistonkeruiden yhteydessä, jotta ne kohdentuisivat mahdollisimman hyvin alueellisten ELO-ryhmien toiminnan seurantaan.

Tutkimuksen kolmivaiheisen toteutuksen tavoitteena on ollut seurata alueellisten ELO-ryhmien toimintaa strategisen oppimisen prosessina visio/suunnittelu/toiminta –ulottuvuudella. Samalla ELO-ryhmiä on tarkasteltu oppivina verkostoina, joihin kuuluvat sekä ryhmän jäsenet ja heidän taustaorganisaationsa. VOP-mallin kautta ELO-ryhmiä voidaan tarkastella moniammatillisen oppimisen tiloina, joissa mukana olevien organisaatioiden intressit kohtaavat. Toisaalta ELO-ryhmät voivat toimia jakamisalustoina, joissa opittu voidaan jakaa osaksi oman organisaation kehittämistyötä. Ryhmien yhteisen tarkastelun kautta voidaan tuottaa tietoa kansallisten strategioiden etenemisen arvioimiseksi.

Kuvio 1. Verkostomaisesti järjestettyjen ohjauspalvelujen malli, VOP-malli (Nykänen ym. 2007, 229)

Toimivista ja kattavista ohjauspalveluista hyötyvät kansalaiset, yhteisöt, palvelujen tarjoajat ja pitkällä aikavälillä koko yhteiskunta. Jotta ohjausta voidaan arvioida kokonaisuutena palveluna rakenteineen, toimivuuksineen ja vastuineen, VOP-mallissa tätä kokonaisuutta tarkastellaan vertikaalisena ja horisontaalisena verkostona. Ohjaukseen sisältyvät siten erikseen 1) asiakkaalle näkyvät palvelut, 2) eri organisaatioiden osapuolten tuottamat moniammatilliset palvelut (ohjausjärjestelyt) sekä 3) ohjausta koskeva strateginen johtaminen ja julkinen päätöksenteko (Nykänen ym., 2007).

Asiakkaalle näkyvillä ohjauspalveluilla tarkoitetaan niitä ohjauksellisia palveluita, joita kansalainen käyttää opiskelun eri vaiheissa oppilaitoksissa, ohjaamoissa tai työ- ja elinkeinohallinnon (TE-hallinnon) tuottamina ohjauspalveluina. *Ohjausjärjestelyillä* tarkoitetaan moniammatillista suunnittelua, koordinointia ja yhteistyötä, jota tehdään ohjauspalveluita tuottavissa yksiköissä ja niiden välisessä verkostoyhteistyössä. Ohjausjärjestelyihin sisältyy myös tieto- ja viestintäteknologia, joka on tänä päivänä yksi keskeisimpiä kansalaisten peruspalvelujen asiointikanavia. *Ohjausjärjestelyjen strateginen johto ja päätöksenteko* sisältävät toimintalinjausten ja palvelujen toimintaedellytysten luomista.

Aluekehittäminen ja palvelujen koordinointi kohdistuu VOP-mallin systeemisistä tasoista pääosin keskimmaiselle tasolle eli ohjausjärjestelyihin. Keskimmäisen tason tarkastelussa haetaan vastauksia organisaatioulottuvuudelle ja vastuu-ulottuvuudelle liittyviin kysymyksiin. Kysymykset liittyvät koordinointiin, verkoston rakentamiseen eri organisaatioiden kesken, vastuun jakautumiseen, toiminnan arviointiin ja laadun varmistamiseen sekä tulevaisuutta koskeviin visioihin ja strategioihin. Kun selvitetään aluetoiminnan reunaehtoja, resursseja sekä strategioita ja visioita, kysymykset liittyvät myös kontekstuaaliseen ulottuvuuteen. Kun kysymykset kohdistuvat verkostossa tehtävään alueelliseen päätöksentekoon ja toimenpiteisiin, tarkastellaan organisaatioiden välistä työnjaollista ulottuvuutta.

2.2. Aineisto

Tämän raportin empiirinen aineisto koostuu kyselyllä kerätystä materiaalista. Niiden avulla on rakennettu kuvausta alueellisen elinikäisen ohjauksen kehittämistoiminnasta. Tarkastelu kohdentuu alueellisen elinikäisen ohjauksen kehittämistoimintaan, viestintään ja jatkuvaan oppimiseen. Keskeisenä tehtävänä on kuvata, miten ELO-ryhmät ovat pyrkineet kehittämään yhteistä toimintakulttuuria sekä jaettua visiota omasta toiminastaan. Lisäksi arvioidaan, miten ryhmät ovat edistäneet yhteistä ongelmanratkaisua sekä osaamisen jakamista alueen kehittämiseksi. Lisäksi tarkastellaan, miten ELO-ryhmät pyrkineet osaltaan edistämään alueellista ohjausjärjestelyjen verkostoa ja ennakoimaan vuoden 2019 aluehallintouudistuksen mahdollisia vaikutuksia omalle toiminnalleen.

ELY-keskusten vuoden 2016 elinikäisen ohjauksen toimintaa koskeva aineistopyyntö lähetettiin tammikuussa 2017. Työ- ja elinkeinoministeriö lähetti kyselyn ja vastauspyynnön sähköpostilla kaikille ELY-keskuksille sekä kaikkien alueellisten ELO-ryhmien puheenjohtajille. ELY-keskuksia ja ELO-ryhmiä pyydettiin vastaamaan valtakunnallisen ELO-ryhmän ja eVokesin laatimiin kysymyksiin kyselyyn 15.3.2017 mennessä. Alueellisen elinikäisen ohjauksen osalta tietoja pyydettiin kehittämisen, viestinnän ja toiminnan jatkuvuuden osalta. ELY-keskusten sekä ELO-ryhmien puheenjohtajien kautta saatavien vastausten ajatellaan edustavan kunkin alueellisen yhteistyöryhmän kokonaisnäkemystä. Kyselyyn oli mahdollisuus vastata 2017 joko ELO-torilla olevana verkkokyselynä tai sähköpostin kautta erillisenä liitteenä. Tutkimuksen empiirinen aineisto koostui 15 ELO-ryhmien vastauksesta. Taulukossa kaksi on esitetty yhteenveto kyselyyn vastanneista ELO-ryhmistä.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneet ELO-ryhmät

ELO-ryhmä
Etelä-Pohjanmaa
Etelä-Savo

Häme
Kaakkois-Suomi
Kainuu
Keski-Suomi
Lappi
Pirkanmaa
Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa
Pohjois-Karjala
Pohjois-Pohjanmaa
Pohjois-Savo
Uusimaa
LIV – sektionen i Österbotten
Regionförvaltningsverket i Västra och indre Finland

2.3. Menetelmät ja tarkastelukohteet

ELO-ryhmien kokoonpanoja, toimintaedellytyksiä, työmuotoja ja tavoitteita on kuvattu kahdessa aiemmassa osatutkimuksessa (Saukkonen & Halmiala, 2015, 2016). Tämän kolmannen raportin ensimmäisessä osassa käytämme aineiston analyysissä sisällönanalyysia, jonka avulla teemme kuvauksen työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten välisiin tulossopimukseen sisältyvistä ELO-ryhmien toiminnan painopisteistä vuonna 2016.

Aineiston toisen osion tarkastelussa käytämme fenomenografista tutkimusotetta, koska sen avulla voidaan tarkastella henkilöiden erilaisia käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä (Marton, 1981). Fenomenografia on ajattelun kautta muodostuneiden käsitysten sisällön tutkimusta. Käsitys on sitä, miten ihminen ymmärtää ilmiön. Käsitukset rakentuvat aikaisempien tiedon ja kokemusten pohjalle. (Marton, 1996).

Tässä toisessa osatutkimuksessa olemme kiinnostuneita ELO-toimijoiden näkökulmasta ja tavasta kokea (käsittää) alueellinen elinikäisen ohjauksen kehittämistoiminta. Käsitysten tutkiminen on tässä yhteydessä perusteltua, sillä niiden kautta voidaan saada syvällisem-

pää tietoa kehittämistoiminnan reunaehdoista ja tavoista käsittää alueellisen elinikäisen ohjauksen kehittämistoiminta. ELO-ryhmien erilaiset käsitykset ovat kiinnostavia sinänsä, eikä erilaisia käsityksiä arvoteta tai arvioida keskenään. Tämän tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia käsityksiä ELO-ryhmillä on alueellisen elinikäisen ohjauksen kehittämistoiminnasta?
2. Mitkä ovat ELO-ryhmien alueellisen elinikäisen ohjauksen kehittämistoimintaa koskevien käsitysten väliset suhteet?

Aineiston analyysivaiheen toteutimme aineistolähtöisesti. Aineisto toimi kategorisoinnin pohjana, ja varsinainen teorianmuodostus tapahtui tutkimusprosessin kuluessa. Teoriaa hyödynsimme selittämään ja vahvistamaan aineistosta tekemiämme löydöksiä. Analyysiyksiköksi määrittelimme lauseen ja ajatuskokonaisuuden. Tämä mahdollisti yksityiskohtaisen analyysin sekä vastaajien käsitysten ja kokemusten tavoittamisen mahdollisimman tarkasti. Analyysin tavoitteena oli tunnistaa aineistosta yhtäläisyyksiä ja eroja, jotka selventävät vastaajien käsitysten ja kokemuksen suhdetta tutkittavaan ilmiöön. Analyysin tuloksena syntyneitä käsityskategorioiden ja niiden loogisia suhteita jäsennettiin aineistosta nousevien kriteerien avulla keskinäiseen järjestykseen. Tätä luokittelua ohjasi käsityskategorioiden sisällöllinen erilaisuus. Tulkinnan tuloksena syntyneet käsityskategoriat ovat horisontaalisessa suhteessa toisiinsa. Kukin käsityskategoria kertoo erilaisen tavat kokea tutkittava ilmiö, joten ne ovat keskenään tasavertaisia.

Molemmissa osioissa tarkastelemme aineistoa tietoisina siitä, että kyselytutkimuksen keinot löytää vastauksia ovat rajalliset. Kerätyn aineiston avulla on kuitenkin mahdollista rakentaa kokonaiskuvaa elinikäisen ohjauksen alueellisen koordinaation etenemisen vaiheesta. Siten tutkimus mahdollistaa alueellisen yhteistyön ja toiminnan koordinaation tilan hahmottamisen, sekä toiminnan keskeisempien jatkokehittämisen kohteiden yksilöimisen.

3. Alueellisen elinikäisen ohjauksen (TNO-palvelujen) kehittäminen – viestintä ja jatkuva oppiminen

3.1. Yhteenveto ELO-ryhmien toiminnasta

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriö ohjaavat yhdessä ELY-keskusten elinikäisen ohjauksen toimintaa. ELY-keskukset voivat tulossopimuksessa sovittavan lisäksi asettaa elinikäisen ohjauksen alueellisia tavoitteita. ELY-keskukset puolestaan laativat laadullisen raportin tulossopimuksen ja toimialaohjauksen tavoitteiden toteutumisesta valtakunnalliselle ELO-ryhmälle. Vuotta 2016 koskevassa raportoinnissa ELO-ryhmiä pyydettiin kuvaamaan, miten ne olivat toiminnassaan edistäneet seuraavia tavoitteita:

1. Monikanavaisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittämistyön tukeminen osana valtakunnallisesti rakennettavia palveluja
2. Kansalaisten koulutus- ja työelämäratkaisujen osuvuutta edistävien tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen resurssien kartoittaminen ml. yhteistyörakenteet ja työnjako sekä palvelujen saataavuus.

3. Ohjauksen laadun arviointi ja tulosten seuranta sekä ohjausosaamisen kehittäminen ja tarpeiden välittäminen koulutusta järjestäville tahoille, esimerkiksi digitaalisten ja sähköisten palvelujen toimintatapojen osalta

Seuraavissa kappaleissa tarkastellaan ELO-ryhmien toimintaa näiden kolmen teeman osalta.

3.2. Monikanavaisten TNO-palvelujen kehittämistyön tukeminen

ELO-ryhmien toimittamien raporttien mukaan osallistuminen valtakunnallisten monikanavaisten TNO-palvelujen kehittämiseen vuonna 2016 oli rajallista lukuun ottamatta Pohjois-Pohjanmaan ELO-ryhmää, jonka edustaja toimi Kohtaamo-hankkeen vetämässä valtakunnallista ohjauksen verkkopalvelua suunnittelevassa ryhmässä. Aineiston kokoamisen aikaan valtakunnallinen palvelun suunnittelu oli vielä varhaisessa vaiheessa, joten tämä osaltaan rajasi ryhmien mahdollisuutta osallistua kehittämiseen.

ELO-ryhmät pyrkivät kuitenkin tehostamaan alueellisten palvelujen kehittämistä verkossa. Konkreetti esimerkki on Keski-Pohjanmaan aikuiskoulutus- ja yrityspalvelutarjonnan kokoaminen yhteen palveluportaaliin. Opastin.fi –neuvonta- ja ohjauspalvelu sisältää tiedot sekä alueen koulutustarjonnasta että ohjausta ja neuvontaa tuottavista tahoista. Palvelun on ilmoitettu päättyvän vuoden 2017 lopussa.

Asiakkaille suunnattujen palvelujen kehittämisen sijaan ELO-ryhmät ovat hyödyntäneet teknologiaa verkoston sisäisessä ja alueen toimijoiden keskinäisessä viestinnässä. Osa ELO-ryhmistä hyödyntää ELO-toriin sisältyviä alueellisia sivustoja, mutta ovat niiden lisäksi tehostaneet viestintää avaamalla erillisiä Facebook –ryhmiä elinikäisen ohjauksen toimijoille maakunnan alueella (esim. Etelä-Savo, Pohjois-Pohjanmaa, Pirkanmaa, Pohjanmaa).

Lapissa alueen yhteiseen portaaliin on koottu alueen mahdollisuuksia sekä toimijoiden tarjoamia TNO-palveluja (<https://blogi.eoppimispalvelut.fi/tnolappi/>). Sivuston kautta mallinne-

taan alueellisten palvelujen kokonaisuus, ja sitä kautta se toimii myös palvelutuottajien tiedontuotannon ja keskinäisen vertaisoppimisen välineenä. Palvelu sisältää myös ohjaajien käyttöön tuotettuja työvälineitä yleisimpiä ohjaustilanteita varten.

3.3. Yhteistyörakenteet, alueellisten resurssien kar- toittaminen, työnjako ja palvelujen saatavuus

ELO-toiminnan yhdistäminen työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten väliseen tulossopimukseen näyttää vaikuttavan keskeisesti siihen, että ELO-ryhmien toiminta on vakiintunut alueellisesti. Ryhmät ilmoittavat järjestävänsä säännöllisesti työryhmien kokouksia (2-5 kertaa vuodessa). Kokoukset ovat keskittyneet sekä oman sisäisen toiminnan kehittämiseen että alueellisen toimintasuunnitelman mukaisten painotusten etenemisen seurantaan.

Yhteistyössä alueen sidosryhmien kanssa ELO-ryhmät ovat tehneet selvityksiä alueiden ohjaustoimijoista, kehittämistarpeista, meillä olevista kehittämisprojekteista, verkostoista toimivista käytännöistä sekä ohjaajien osaamistarpeista. Selvitysten tuloksia on jaettu ELY-keskusten verkkosivulle koostettuina raportteina (mm. Etelä-Savo, Häme, Pirkanmaa) tai portaaleina (esim. Lappi)

Yhteistyön tiivistämiseksi ELO-ryhmät ovat jalkautuneet omalle alueelleen järjestämällä kokouksia alueen eri toimipisteissä (Pohjois-Pohjanmaa), kutsumalla eri käyttäjäryhmien edustajia toiminnan suunnitteluun (Pohjois-Savo), painottamalla kehittämiskohteita maakunnan erityispiirteiden mukaan (Kainuu), korostamalla toiminnassa eri käyttäjäryhmien tarpeita (Keski-Suomi). Hyvien työmuotojen jakaminen esimerkiksi ESR-rahoitteisten projektien tulosten levittämiseksi on käytössä lähes kaikissa ELO-ryhmissä. Osa ELO-ryhmistä on perustanut temaattisia alaryhmiä alueella toimivien kehittämishankkeiden lisäksi (esim. Pirkanmaa)

Kehittämistyön tiivistyminen on nähtävissä erityisesti monialaisten Ohjaamojen kehittämisessä (Etelä-Savo, Etelä-Pohjanmaa, Kaakois-Suomi, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-

Karjala, Uusimaa). Laajentuneen palveluverkoston myötä on ollut tarve laajentaa tai päivittää ELO-ryhmän kokoonpanoa. Esimerkiksi Etelä-Savo ilmoitti nimenneensä lisää kuntien edustajia alueella tapahtuvien työtehtävien muutosten johdosta.

Alueellisen vuorovaikutuksen tehostamiseksi ELO-ryhmät ovat tiivistäneet yhteistyökoukousia alueen oppilaitosten, kehittämisverkostojen, projektien tai Ohjaamojen kanssa. Häme ja Kaakkois-Suomi ilmoittivat tehostaneensa toimintaa molempien ryhmien yhteisellä kokouksella. Yleisin yhteistyön tiivistämisen muoto on ollut omien alueellisten verkkoympäristöjen tai sosiaalisessa mediassa toimivien ryhmien aktiivinen ylläpito (esim. Etelä-Savo, Kaakkois-Suomi, Keski-Suomi, Lappi, Pohjois-Karjala).

3.4. Ohjausosaamisen kehittäminen

ELO-ryhmien eräs konkreettisimmista tehtävistä on moniammatillisten, poikkihallinnollisten koulutus- ja verkostoitumistilaisuuksien järjestäminen. Useilla alueilla tilaisuudet suunnitellaan tiiviissä yhteistyössä ao. aluehallintoviraston kanssa joko ostopalveluna tai virastojen omana työnä. Tilaisuuksien kesto on pääsääntöisesti ½-1 päivää. Ne on suunnattu niin opetus- ja nuorisotoimen, sosiaali- ja terveyskuin TE-hallinnossakin ohjaustyötä tekeville ammattilaisille tai temaattisina työkokouksina ELO-ryhmien omille jäsenille.

ELO-ryhmät ovat tehneet kartoituksia alueillaan ohjausosaamisen kehittämiskartoituksia yhteistyössä TE-toimistojen kanssa. Täydennyskoulutustarpeita on koottu myös toteutettujen koulutustilaisuuksien yhteydessä. Yksittäisiä alueellisia seminaareja on järjestetty mm. seuraavista teemoista: toivokeskeinen ohjaus, maahanmuuttajien ohjaus, tieto- ja viestintäteknologia ohjauksessa, työelämän muutokset ja ohjaus, tulevaisuuden moniosaajat, tulevaisuuden työurat, osaamisen johtaminen, tietosuoja ohjaustyössä, ohjaustyön ennakointi, monialaiset ohjauspalvelut.

Yksittäisten koulutustilaisuuksien rinnalle ELO-ryhmät ovat kehittäneet pitempikkestoisia koulutuskokonaisuuksia esimerkiksi temaattisi-

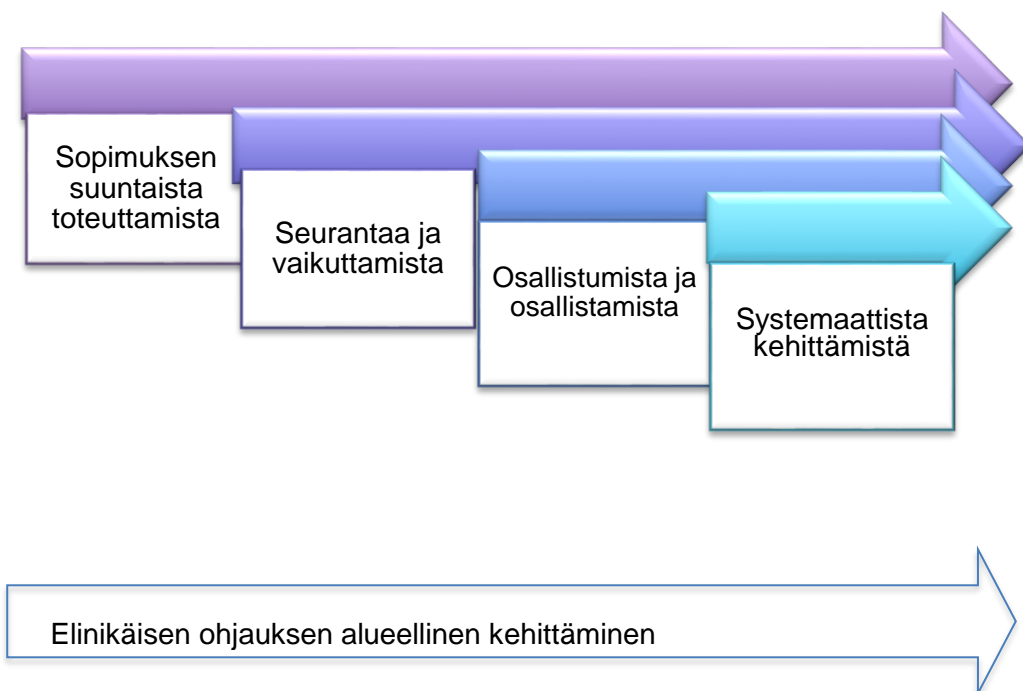
na seminaarisarjoina (esim. Etelä-Pohjanmaa). Tilaisuuksien kattavuutta on pyritty parantamaan välittämällä tilaisuuksia verkon kautta eri ELO-ryhmien osallistujille (Pirkanmaa ja Keski-Suomi). ELO-ryhmät ovat tehneet yhteistyötä myös laajempien alueellisten seminaarien ja ajankohtaisfoorumien toteuttamiseksi (Häme, Pohjois-Karjala). Pohjanmaalla ELO-ryhmä on toiminut yhteistyössä alueen koulutusorganisaatioiden kanssa ja kehittäneet 30 opintopisteen kokonaisuuksia, joita voidaan hyväksilukea jatko-opinnoissa.

ELO-ryhmät ilmoittavat runsaasti esimerkkejä uusien työtapojen käyttöönotosta ohjausosaamisen kehittämiseksi. Yhteistyötilaisuuksia suunnitellaan yhdessä eri toimijoiden kanssa toiminnallisina menetelmin, jotta tilaisuuksien sisältö paremmin kohdentuisi osallistujien tarpeisiin (Etelä-Savo, Uusimaa). Tilaisuudet järjestetään yhteistyössä useampien toimijoiden kanssa sekä sisältöjen monipuolistamiseksi ja kustannusten jakamiseksi. Keski-Suomen ELO-ryhmä on edistänyt eri toimialojen ohjaustyötä tekevien verkkotumista ELOPELTO -learning cafe tapahtumilla, joissa kokoontumisten aiheiksi valittuja teemoja pohditaan ja jäsennetään moniammatillisesti. ELO-ryhmät jakavat koulutusilaisuuksien materiaalit verkkosivuillaan tilaisuuksien jälkeen.

4. ELO-ryhmien käsityksiä elinikäisen ohjauksen alueellisesta kehittämisestä

Seuraavassa esitetään havaintoja ELO-ryhmien käsityksistä elinikäisen ohjauksen alueellisesta kehittämisestä. Analyysi tarjoaa teoreettisen kokonaiskuvan elinikäisen ohjauksen alueellisesta kehittämis-toiminnasta. Tutkimustulokset pohjautuvat 15 ELO-ryhmän kyselyai-neiston analyysiin. Tuloksiin on liitetty sitaatteja analyysin luotetta-vuuden todentamiseksi.

ELO-ryhmien elinikäisen ohjauksen alueellisen kehittämistoiminnan tarkastelun tuloksena tunnistettiin neljä laadullisesti erilaista, mutta toisiinsa yhteydessä olevaan kehittämistoiminnan tapaa. Elinikäisen ohjauksen alueellista kehittämistoimintaa voidaan tarkastella jatku-mona, jonka alkupäässä kehittämistoiminnan nähdään olevan sopi-muksen suuntaista toteuttamista ja kehittyneemmässä päässä yhteis-toiminnallista osallistumista ja osallistamista sekä systemaattista ke-hittämistä (kuvio 2). Näitä tarkastelleen seuraavassa tarkemmin.

Kuvio 2. Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen

4.1. Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen on sopimuksen suuntaisena toteuttamista

Ensimmäinen elinikäisen ohjauksen kehittämistapa on sopimuksen suuntainen toiminta. Tällöin alueellisen ohjauksen strategioiden ja visioiden tärkeimpänä viestintäkanavana toimivat ELO-ryhmän kokoukset ja yhteiset tilaisuudet. Verkostokokouksissa edustajat toimivat taustaorganisaatioidensa viestintuojina ja samalla ajankohtaisten sekä alueellisten että valtakunnallisten teemojen viestin viejinä omiin organisaatioihinsa.

”Tärkeimpänä viestintäkanavana toimivat ELO-ryhmän kokoukset.”

Monialaisten TNO-palvelujen (Ohjaamot) kehittämistyötä on alueellisessa ELO-toiminnassa tuettu muun muassa myötävaikuttamalla Ohjaamo toiminnan käynnistämistä.

”ELO-ryhmä on kokoontunut useita kertoja ideoimaan ja kokoamaan yhteen aleen tarpeita aivoriihen muodossa, jotta ohjaamo-hanke saataisiin rakennettua alueelle.”

Alueellisen elinikäisen ohjauksen vision ja strategian toteuttamiseksi on laadittu päivitetty suunnitelma. Alueellisen elinikäisen ohjauksen vision ja strategian toteutumista arviointi on tässä kategoriassa kuitenkin satunnaista. Arviointi on toteutettu aikaisemmin, mutta myöhemmästä arvioinnista tai seurannasta ei ole kuvausta tai raportointia koskeneelle vuodelle ei ole määritelty arviointikriteerejä.

”Arviointia ei ole tehty systemaattisesti”

”Elinikäisen ohjauksen vision ja strategian arvioinnille ei ole määritelty arviointikriteerejä vuonna 2016.”

ELO-verkoston jatkumiseen ja kehittymiseen tulevassa maakuntamallissa on valmistauduttu seuraamalla valtakunnallista sekä alueellista valmistelua ja suunnitelmien etenemistä.

”ELOJory seuraa valtakunnallista kehitystä, lakivalmistelua ja suunnitelmia elinikäisen ohjauksen järjestämisestä maakuntamallissa”

”Maakuntamallin rakentuminen ei vielä ole edennyt substanssi asioihin, koska vielä ei ole tiedossa, miten uraohjaus ja verkostotyö tulee näkymään maakuntia ja substanssitehtäviä koskevassa lainsäädännössä”

4.2. Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen on seuranta ja vaikuttamista

Toinen, sopimuksen suuntaista toteuttamista laajempi tapa kehittämistoiminnassa on seuranta ja vaikuttaminen. Nyt alueellisen ohjauksen strategioiden ja visioiden tärkeimpänä viestintäkanavana toimivat ELO-ryhmien kokousten ja yhteisten tilaisuuksien lisäksi tilaisuuksista laadittavat muistiot, jotka toimitetaan sähköpostitse kaikille verkoston jäsenille. Myös erilaisista ajankohtaisista asioista, tapahtumista ja tilisuuksista tietoa on välitetty sähköpostitse eteenpäin verkoston toimijoiden omien jakeluluetteloiden kautta.

”ELO-koordinaattori on koostanut ELO-ryhmän sähköpostiviesteihin listauksen tapahtumista, tilaisuuksista ja ohjauksen ajankohtaisista asioista, jonka jäsenet ovat voineet helposti välittää eteenpäin organisaatioissaan mm. ohjauksen toimijoille.”

Monialaisten TNO-palvelujen (Ohjaamot) kehittämistyötä on alueellisessa ELO-toiminnassa seurattu käsittelemällä Ohjaamojen toimintaa kokouksissa sekä seminaareissa. Käytettävissä olevien resurssien puitteisissa kehittämistyön varsinaiseen edistämiseen osallistuminen koettiin haasteelliseksi.

”ELO-ryhmässä on seurattu Ohjaamojen toiminnan kehittymistä pyytämällä alueen Ohjaamoista esittelyjä ELO-ryhmän kokouksiin sekä tarvittaessa puheenvuoroja ELO-seminaareihin ja näin pyritty ylläpitämään keskusteluyhteyttä ohjausta tekevien tahojen kesken.”

Alueellisen elinikäisen ohjauksen vision ja strategian toteuttamiseksi on oltu tiiviissä yhteydessä sidosryhmäverkoston kanssa. Toimijoita ja toimintaa on pyritty toteuttamaan strategian suuntaisesti. Alueellisen elinikäisen ohjauksen vision ja strategian toteutumista arviointi on tässä kategoriassa satunnaista, alueellisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmista on sovittu.

”Elinikäisen ohjauksen vision ja strategian toteuttamiseksi ollaan oltu tiiviissä yhteydenpidossa alueellisen sidosryhmäverkoston kanssa...”

”Alueellista strategiaa on sovittu arvioitavan keväällä 2017 lähinnä itsearviointimenetelmää käyttäen.”

ELO-verkoston jatkumisen ja kehittymisen varmistamiseksi on pyritty aktiivisesti vaikuttamaan alueellisesti tulevaan maakuntaudistuksen valmisteluun.

”Valtakunnallisesti ELO-asiantuntijat ELY-keskuksissa ovat koonneet yhteenvetomaisia perusteluja sille, miksi ELO-työ on merkityksellistä ja tärkeää. Näitä yhteenvetoja on toimitettu maakuntavalmistelussa mukana oleville henkilöille tiedoksi.”

”ELO-ryhmän jäsenien on toivottu vaikuttavan omien taustayhteisöjen ja työryhmien kautta alueellisen ELO-kehittämistoiminnan jatkumiseksi”

4.3. Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen on aktiivista osallistumista ja osallistamista

Kolmas, edellistä laajempi elinikäisen ohjauksen kehittämistapa on aktiivinen osallistuminen ja osallistaminen. Nyt alueellisen ohjauksen strategioiden ja visioiden viestintäkanavien käyttö laajenee kasvokkaisista kokouksista ja sähköpostin käytöstä myös tiedottamiseen verkkosivujen sekä uutiskirjeen kautta.

”Tärkeä tiedotuskanava on ELY-keskuksen kotisivut ja siinä ohjauksen kehittäminen”

”ELO-ryhmän nettisivustolle on koottu kaikki ELO-ryhmän kokousmateriaalit sekä keskeisimpiä kansallisia tutkimusraportteja ja aineistoja.

”Viestityskanavana käytetään myös ELY-keskuksen 6 vuodessa julkaistavaa sähköistä uusikirjettä...poikkeuksetta lähes joka Uutiskir-

jeessä kerrotaan myös ohjaustoiminnasta ja ELO-ryhmästä sekä tilaisuuksista.”

Monialaisten TNO-palvelujen (Ohjaamot) kehittämistyötä on alueellisessa ELO-toiminnassa laajentunut kehittymisen seurannasta yhteistyön tiivistämiseen. Ohjaamoiden edustajat ovat jäseninä ELO-ryhmissä. Ohjaamoiden tuen toiveita on selvitetty ja haastattelemalla kartoitettu.

”Ohjaamot ovat olleet mukana ELO-toiminnassa alusta lähtien niiden edustajien ja kuntien edustajien kautta..”

” ...haastatteluiden yhteydessä selvitettiin myös sitä, millaista tukea ohjaamot toivovat ELO-ryhmältä ja ELO-toiminnalta laajemmin,”

Alueellisen elinikäisen ohjauksen vision ja strategian toteuttaminen on nyt yhteistyössä toteutettua toimintaa. Alueellisen elinikäisen ohjauksen vision ja strategian toteutumista arviointi on tässä kategoriasa systemaattista ja arviointitietoa on hyödynnetty uuden toimintasuunnitelman laadinnan yhteydessä.

”Yhteistyötoimijat, maakuntaliitot, ELY-keskukset ja Aluehallintovirasto ovat yhteistuumiin sitoutuneet alueen koulutusten ja ohjauksen kehittämiseen.”

”Alueellista visiota ja strategian toteutumista on arvioitu TNO-strategian päivitystyön yhteydessä, jossa hyödynnettiin systemaattisesti kerättyä arviointia...”

ELO-verkoston jatkumisen ja kehittymisen varmistamiseksi on pyritty aktiivisesti osallistumaan ja ottamaan kantaa tulevan maakuntauudistuksen valmisteluun.

”ELO-ryhmän puheenjohtaja on osallistunut neljän eri työryhmän työhön, jotka liittyvät maakuntauudistukseen...”

”ELO-ryhmälle on annettu tehtäväksi valmistella esitys tulevaa maakuntauudistusta ajatellen: ELO-toiminta tulevan maakunnan toiminnassa”

4.4. Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen on systemaattista kehittämistä

Neljäs ja laajin elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittämistapa on systemaattinen kehittäminen. Nyt alueellisen ohjauksen strategioiden ja visioiden viestintäkanavien käyttö laajenee verkkosivujen käytöstä sosiaalisen median hyödyntämiseen.

”Yhtenä tärkeänä tiedonvaihto- ja keskustelukanavana toimii Facebookissa toimiva suljettu ryhmä joka on tarkoitettu alueen ohjauksen kehittämisestä ja verkostoitumisesta kiinnostuneille.”

”ELO-koordinaattori käyttää aktiivisesti Twitteriä ELO-asioiden esiin nostamiseksi ja ajankohtaisista asioista tiedottamiseksi.”

”Facebook-sivulla on tiedotettu ajankohtaisista koulutusasioista. Myös videostreamin kautta on tiedotettu koulutusmahdollisuuksista.”

Monialaisten TNO-palvelujen (Ohjaamot) kehittämistyö on alueellisessa ELO-toiminnassa jatkuvaa ja ELO-toiminta on tiiviissä vuorovaikutuksessa ohjaamoiden kehittämistyön kanssa. Ohjaamoiden edustajat ovat jäseninä ELO-ryhmissä sekä ELO-ryhmän edustajat ovat alueen Ohjaamoiden ohjausryhmissä.

”ELO-ryhmän jäseninä on henkilöitä alueen Ohjaamoista...ELO-ryhmän puheen johtaja ja sihteeri sekä ELO-ryhmän TE-toimiston jäsen ovat jäseninä alueen Ohjaamojen ohjausryhmissä.”

”Ohjaamo-toiminnan edistäminen on jatkuvaa ja ELO-toiminta on tiiviissä vuorovaikutuksessa ohjaamoiden kehittämistyön kanssa.”

Alueellisen elinikäisen ohjauksen vision ja strategian toteutumista arviointi on tässä kategoriassa systemaattista, uusia menetelmiä ko-keilevaa ja hyödyntävää.

”Elinikäisen ohjauksen tavoitteiden suuntaan edetään sekä kunkin toimijan omana normaalina kehittämistyönä että yhteisesti suunnattuina kehittämispanostuksina.”

”Erillinen koulutus arvioinnista oli järjestetty siksi, että saamme arviointitietoa siitä, miten olemme onnistuneet silloisessa strategiassamme mutta myös siksi, että haimme uusia menetelmiä strategiseen arviointiin ja ohjauksen arviointiin..”

”...Facebookissa oli myös mahdollista arvioida ja kommentoida sekä ottaa omaan organisaatioon aineksia laajempaan tai suppeampaan arviointiin pitkin vuotta 2016.”

ELO-verkoston jatkumisen ja kehittymisen varmistamiseksi ryhmän toimikausia tai toimintasuunnitelmia on jatkettu aluehallintouudistuksen mahdollisen toimeenpanon jälkeisille vuosille. Toinen vaihtoehto on ollut integroida ELO-toiminta uusiin suunnitteilla oleviin hallintorakenteisiin.

”Vuoden 2017 alusta nimettiin uusi ELO-yhteistyöryhmä, jonka toimikausi jatkuu vuoden 2019 loppuun. Myös näin on varmistettu toiminnan jatkuvuus maakuntaudistuksen yli.”

”Tulevaisuuteen on pyritty varautumaan mm. sillä, että uusin toimintasuunnitelma tähtää vuoteen 2019.”

4.5. Yhteenvetona

ELO-ryhmien elinikäisen ohjauksen alueellisen kehittämistoiminnan tarkastelun tuloksena tunnistettiin neljä laadullisesti erilaista, mutta toisiinsa yhteydessä olevaan kehittämistoiminnan tapaa. Elinikäisen ohjauksen alueellista kehittäminen nähtiin A) sopimuksen suuntaise-

na toteuttamisena, B) seurantana ja vaikuttamisena C) aktiivisena osallistumisena ja osallistamisena D) jatkuvana systemaattisena kehittämisenä (taulukko 2). Tarkastelemalla laadullisesti erilaisten käsitysten välisiä suhteita, saadaan näkymä ELO-ryhmien erilaisiin käsityksiin elinikäisen ohjauksen alueelliseen kehittämistoimintaan. Laadulliset havainnot ja niiden pohjalta rakennetut kehittämistavat voivat toimia työkaluina, joiden avulla toimintaa voidaan arvioida, kehittää ja syventää.

Taulukko 2. ELO-ryhmien käsityksiä elinikäisen ohjauksen alueellisesta kehittämisestä

	Sopimuksen suuntaista toteuttamista	Seuranta ja vaikuttamista	Osallistumista ja osallistamista	Systemaattista kehittämistä
Viestintä	tiedotetaan kokouksissa, yhteisissä tilaisuuksissa	tiedotetaan sähköpostitse	tiedotetaan verkkossa	tiedotetaan ja keskustellaan sosiaalisessa mediassa
Monialaisten TNO-palvelujen kehittämistyö	käynnistämisen tukeminen	kehittymisen seuranta	yhteistyön tiivistäminen	kehittämistyön jatkuva edistäminen
Visio- ja strategiatyö	suunnitelma olemassa	toteuttajia sitoutettu	yhteistyössä toteutettu	alueellisesti integroitu
Vision ja strategian toteutumisen arviointi	satunnaista	satunnaista	systemaattista	systemaattista, menetelmällistä kehittämistä
ELO-verkoston toiminnan jatkuvuus	valmistelun seuranta	valmisteluun vaikuttaminen	valmisteluun osallistuminen	pidempiaikainen sitouttaminen

5. Johtopäätöksiä

Edellä olevissa luvuissa olemme kuvanneet alueellista elinikäisen ohjauksen kehittämistoimintaa vuonna 2016 sekä ELO-ryhmien omaa tapaa kokea alueellinen kehittämistoiminta. Aineistona on käytetty ELO-ryhmien raportteja, jotka ELY-keskukset ovat toimintaansa koskeneen tulossopimuksen mukaan toimittaneet työ- ja elinkeinoministeriölle.

Kokonaisuutena ELO-ryhmien toiminta näyttää vakiintuneen alueilla ja ryhmien edustajat ovat sitoutuneita alueellisen toiminnan kehittämiseen. Tämän tutkimuksen aiempien raporttien mukaan eri ELY-keskuksissa on erilaiset toimintaedellytykset elinikäisen ohjauksen toteuttamiseen, joten ryhmien keskinäinen vertailu ei ole tarkoituksenmukaista. ELO-ryhmät ovatkin toiminnassaan pyrkineet omien alueidensa erityispiirteiden hyödyntämiseen ja toimivien työmuotojen jakamiseen vuosittaisissa ELO-ryhmien tapaamisissa. Kolmen vuoden olemassa olonsa aikana ELO-ryhmät ovat onnistuneet tiivistämään yhteistyötään alueilla toimivien eri palvelun tuottajien, koulutusorganisaatioiden ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Näkyvimvät yhteistyömuodot on rakennettu nuorisotakuun kautta käynnistyneisiin Ohjaamoihin.

ELO-ryhmät ovat pyrkineet kartoittamaan eri toimijoiden täydennyskoulutustarpeita ja tuottaneet kattavasti koulutustilaisuuksia eri teemoista. Valtakunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna ELO-

ryhmien tuottama täydenniskoulutus oli edelleen koordinoimatonta. Eri puolilla maata koulutuksissa oli sekä ajallista että sisällöllistä päällekkäisyyttä, eikä tieto koulutuksesta välttämättä vielä saavuta kaikkia mahdollisia koulutukseen osallistujia. Lisäksi osallistumismahdollisuudet koulutuksiin vaihtelevat alueellisesti ja koulutuksen järjestäjistä riippuen. Valtakunnallinen elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä on tehnyt aloitteen täydenniskoulutuksen koordinoinnin tehostamisesta, mutta tällä hetkellä ei vielä ole saatavilla ajantasaista tietoa kokonais-tilanteesta.

ELO-ryhmät ovat merkittävästi tehostaneet viestintää alueillaan. ELO-ryhmien toiminnan käynnistyessä vuonna 2013 tavoitteena oli kaikkia ryhmiä palvelevan yhteisen työympäristön kehittäminen, mutta toistaiseksi ELO-ryhmät ovat valinneet erilaisia työympäristöjä omien tarpeidensa ja alueen erityispiirteiden mukaan. Osa ELO-ryhmistä on varatunut nyt rakentuneen verkoston työn jatkumiseen tulevassa maakuntamallissa seuraamalla valtakunnallista valmistelua sekä integroimalla elinikäisen ohjauksen koordinaatiotehtäviä tuleviin hallintorakenteisiin.

Maakuntaudistuksen toteutuessa tällä hetkellä käytössä olevasta tulosohtausmenettelystä luovutaan, mutta tämä ei poista tarvetta seurata TNO-palvelujen alueellista kehittämistä, niiden vaikutuksia ja tuloksellisuutta. Tämän takia tarvitaan kansallista koordinaatiota, millä helpotetaan sekä kehittämistoiminnan tulosten jakamista ELO-ryhmien kesken että toiminnan laadun kehittämistä yhteisin kriteerein.

Toinen keskeinen kehittämishaaste liittyy tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen alueellisessa verkostotyössä. ELO-ryhmät raportoivat nyt alueellisista projektirahoin toteutetuista palvelukokonaisuuksista, jotka on räätälöity alueellisia tarpeita vastaaviksi. Haasteeksi on jäänyt palvelujen ylläpitäminen projektirahoituksen loputtua. Osana valtakunnallisen verkko-ohjauspalvelun rakentamista olisi tarkoituksenmukaista selvittää, miten alueilla tehdyt innovaatiot palvelukokonaisuuksien mallintamiseksi voitaisiin saada kaikkien ELO-ryhmien toiminnan tehostamiseksi.

Kysymys ei ole asiakastyöhön kehitetyistä työvälineistä vaan palvelukokonaisuus, joka sisältää työvälineet ammattilaisille, kumuloitu-

van tukiresurssin osaamisen ylläpitämiseksi, hyvien käytäntöjen jakamiseksi ja uusien verkostotoimijoiden perehtymisen edistämiseksi.

Verkossa toimiva mallinnus aluetoiminnan kokonaisuudesta toimisi myös pohjana maakuntaudistuksen jälkeen palveluja koordinoiville tahoille. Verkossa olevaan kokonaisuuteen voisi integroida työvälineet alueellisten toimijoiden yhteistyön mallintamiseksi. Tavoitteena olisi alueiden yhdenvertaisuus palvelujen saatavuudessa. Maakunnat saisivat samasta kokonaisuudesta yhteismitallista tietoa alueellisten palvelujen laadun ja vaikuttavuuden arvioimiseksi.

Yhteinen työympäristö olisi tarkoituksenmukaista rakentaa valtakunnallisten verkkopalvelujen kehittämisvaiheessa siten, että se palvelisi eri ohjauspalvelujen tuottajien, alueellisten Ohjaamojen sekä ELY-keskusten hallinnoimien ELO-ryhmien toimintaa. Sekä ELO-ryhmät että Ohjaamot ovat ilmaisseet arviointien mukaan tarpeen valtakunnalliselle tuelle ja keskinäiselle vertaisoppimiselle. Osa ELO-ryhmistä tekee jo tiivistä yhteistyötä alueensa Ohjaamopilottien kanssa.

Verkon kautta toteutettava tuki ELO-ryhmille ja Ohjaamoille mahdollistaisi myös TNO-toiminnan valtakunnallisen palautejärjestelmän kehittämisen koordinaation kehittämisen edetessä. Palautejärjestelmän kehittäminen toteutettaisiin yhteistyössä ministeriöiden, Opetushallituksen, kansallisten ohjausalan koulutus- ja tutkimusyksikköjen sekä Valtakunnallinen osaamisalan ohjauskeskuksen kanssa. Prosessin edetessä yhteiseen työympäristöön yhteisin kriteerein dokumentoitu tieto vähentäisi erillisten kyselyjen tarvetta, mutta tuottaisi tietoa palvelujen ajantasaiseen kokonaisarviointiin. Valtakunnallisen kokonaisratkaisun tulisi silti sallia eritasoiset toiminnalliset ratkaisut alueellisten tarpeiden ja toimintaedellytysten mukaisesti.

ELO-ryhmät ovat jo nyt ilmaisseet, että heillä on rajalliset resurssit kehittämistyölle. Siksi yhteinen valtakunnallinen tuki tehostaisi alueellisten ryhmien sisäistä vuorovaikutusta ja ELYjen henkilöstön työn kohdentamista kehittämisen sisältöihin. Käytännössä tulisi kuitenkin ratkaista, mikä taho vastaisi elinikäisen ohjauksen kansallisesta koostavasta koordinaatiosta ja ylläpitäisi tarvittavaa verkkotukea alueellisille toimijoille.

Lähteet

- Euroopan unionin neuvosto (2004). Ehdotus: Neuvoston ja neuvostossa kokoontuvien jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselma politiikkojen, järjestelmien ja käytäntöjen tehostamisesta elinaikaisen ohjauksen alalla Euroopassa. 9286/04. EDUC 109. SOC 109. (OR.en). 18. toukokuuta 2004.
- Euroopan unionin neuvosto (2008). Ehdotus neuvoston ja neuvostossa kokoontuvien jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselmaksi ”Elinikäisen ohjauksen parempi sisällyttäminen elinikäisen oppimisen strategioihin”. 15030/08. EDUC 257. SOC 6537. (OR. en). 31. lokakuuta 2008.
- Laitinen, A., Nykänen, S. & Sirviö, M. (2014). ELO-opas. LAITURI-projekti. Jyväskylällä: Grano.
- Marton, F. (1981). Phenomenography – describing conceptions of the world around us. *Instructional Science*, 10, 177–200.
- Marton, F. (1986). Phenomenography – a research approach investigating different understandings of reality. *Journal of Thought*, 21, 28–49.
- Nykänen, S., Karjalainen, M., Vuorinen, R. & Pöyliö, L. 2007. Ohjauksen alueellisen verkoston kehittäminen. Poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö voimavarana. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 34.
- OKM 2011. Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä no. 15. Helsinki.
- Saukkonen, S. & Halmiala, M. 2015. Elinikäisen ohjauksen kehittäminen alueilla. Kehittämistoiminnan edellytykset, ohjauspalvelut ja niiden saatavuus. Valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskuksen työpapereita 2. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos
- Saukkonen, S. & Halmiala, M. 2016. Kohti elinikäisen ohjauksen alueellisen koordinaation kokonaiskuvaa. Valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskuksen työpapereita 3. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos